

ზოგიერთი საკითხი ეფექტიანი სწავლის შესახებ

დიდაქტიკის უზოგადეს ცნებებს განათლება და სწავლება წარმოადგენს. ამ ძირითად ცნებებთან დაკავშირებულია ისეთი ცნებები, როგორცაა: სწავლა, შეთვისება, დასწავლა, ცოდნა, უნარი, ჩვევა (მაღაზონია, 2001).

თანამედროვე ეტაპზე სწავლების პროცესი საჭიროებს გაკვეთილის პროცესში სწავლების ახალი სტრატეგიებისა და შეფასების ახალი ხერხების დანერგვას. შესაბამისად, სწავლების მიზანიც იცვლება. იგი ორიენტირებულია ცოდნაზე და უნარ-ჩვევების გამოქვეყნებაზე.

სწავლა მოსწავლის ქცევის წამყვანი ფორმაა. სწავლის პროცესში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ახალ გამოცდილებას და პრაქტიკას, ინდივიდუალურ და ასაკობრივ თავისებურებებს, მოსწავლის შესაძლებლობებს. სწავლის საფეხურებია აღქმა, გააზრება, დასწავლა.

აღქმა (წარმოდგენა, ლათ. - *perceptio* - პერცეფცია) არის კოგნიტური (შემეცნებითი) პროცესი, რომლის დროსაც ხდება ფსიქიკაში რეალური სინამდვილის ასახვა, საგნის ან მისი ცალკეული თვისების უშუალო განცდა; გააზრებასთან დაკავშირებით მნიშვნელოვანია აზროვნების დონეები, რომლებიც საფეხურებს ქმნიან, სადაც ყოველი მომდევნო საფეხური უფრო რთულდება და მოიცავს ერთ ან რამდენიმე წინა საფეხურს; დასწავლა გულისხმობს მოსწავლის მიერ სასწავლო მასალის საფუძვლიანად დაუფლებას ისე, რომ ხანგრძლივად შემორჩეს მის მეხსიერებას. ამავე დროს, დასწავლის მთავარი საშუალება შესასწავლი მასალის მრავალგზის განმეორებაა.

ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, სწავლა ნიშნავს ინფორმაციის შექმნას, უნარ-ჩვევებისა და დამოკიდებულებების განვითარებას (ეხვ, 2011-2016). ძირითადი აქცენტი მიმართულია სააზროვნო, კომუნიკაციური, სოციალური და თვითმართვის უნარ-ჩვევების განვითარებაზე. სწავლა სწორედ რომ აზროვნების შედეგია. აზროვნების დროს მოსწავლე გააზრებულად სწავლობს და უფრო გამჭრიახი ხდება. სხვა შემთხვევაში, მოსწავლე პასიურია და შესაბამისად, უჭირს რაიმეს სწავლა. გარვეული სახით მიწოდებული ინფორმაცია მოსწავლეს ეხმარება აზროვნების ამოქმედებაში.

სასწავლო პროცესზე ჩვენი მრავალწლიანი დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ მოსწავლეებში ხშირია დასწავლასთან დაკავშირებული პრობლემები. პრობლემები შეინიშნება როგორც ტიპური განვითარების, ისე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეებთან (დასწავლის უნარის დარღვევის დროს მოსწავლეს აქვს საშუალო ან საშუალოზე მაღალი ინტელექტი; ინტელექტსა და აკადემიურ მიღწევებს შორის (წერა, კითხვა, თხრობა, ანგარიში) განსხვავება დიდია.

გთავაზობთ ეფექტური სწავლის ზოგიერთ გზას.

სკოლის თითოეულ მასწავლებელს უნდა ახსოვდეს, რომ მოსწავლის მიღწევების შეფასება არის საკმაოდ მნიშვნელოვანი და სწავლების შემდგომი ეტაპი მხოლოდ მიღებულ შედეგებზე უნდა იყოს დაფუძნებული. მოსწავლის მიერ ერთი უნარის განვითარება და დახვეწა არ ნიშნავს, რომ მასწავლებელი გადავიდეს სხვა უნარის განვითარებაზე. ამ ეტაპზე პედაგოგი უნდა შეეცადოს ათვისებული უნარის გავარჯიშებას შემდგომი უნარის განვითარებისთვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს უნარი ვერ იქნება მომდევნო, ახალი უნარის დასაყრდენი. რაც შეეხება სწავლის უნარის დარღვევის მქონე მოსწავლეს, დასწავლის უნარის დაქვეითება სმენითი ინფორმაციის (მეტყველების გადამუშავების), ვიზუალური/არავერბალური გადამუშავების და ვიზუალურ-მოტორული ინტეგრაციის დარღვევის შედეგია. მისთვის საჭიროა განსხვავებული მიდგომა, კერძოდ: დიდი ძალისხმევაა საჭირო ახალი უნარის ასათვისებლად; ათვისებულ უნარში საჭიროა გაწაფვა და მისი შენარჩუნება, რისთვისაც მნიშვნელოვანია, რომ ახალი უნარის ათვისება მოხდეს პრაქტიკაში. ამდენად, პრაქტიკას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება.

რას ნიშნავს ათვისებულ უნარში გაწაფვა და მისი შენარჩუნება? ხშირია შემთხვევები, განსაკუთრებით, სწავლის უნარის დარღვევის მქონე მოსწავლეებში, რომ ავიწყდებათ ათვისებული უნარები. ამას ადგილი აქვს იმ შემთხვევაში, როდესაც პედაგოგი წყვეტს უნარზე ინტენსიურ მუშაობას. ამ დროს მოსწავლეებში ეს უნარი ნელ-ნელა ქრება. თუ მოსწავლე ავადაა და ჯანმრთელობის მდგომარეობის გამო სკოლაში ვერ ახერხებს მოსვლას, მაშინ მშობელს უნდა ახსოვდეს, რომ ათვისებულ უნარს სჭირდება გავარჯიშება და შესაბამის სიტუაციაში გამოყენება.

აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ ეფექტური სწავლისათვის აუცილებელია სასწავლო პროცესში მასწავლებელთან ერთ-

თად ჩართული იყოს მშობელიც; საჭიროა მოსწავლის მიერ ათვისებული უნარის სხვადასხვა დროსა და სიტუაციაში გამოყენება (რასაც გენერალიზებას უწოდებენ). მან უნდა შეძლოს ათვისებული ცოდნის განსხვავებულ სიტუაციაში გამოყენება, რისთვისაც აუცილებელია ახალი უნარების სხვადასხვა კონტექსტში გავარჯიშება, ახალ სიტუაციასა და ნაწავლ უნარს შორის კავშირის პოვნა. შემდეგ უკვე მოსწავლე ყოველგვარი შეხსენებისა და კარნახის გარეშე მოახერხებს ათვისებული ცოდნის სხვადასხვა სიტუაციაში მოდიფიცირებულ გამოყენებას (ამ პროცესს ადაპტაციას უწოდებენ). თუმცა, ამ ეტაპზე გადასვლას სწავლის უნარის დარღვევის მქონე ყველა მოსწავლე ვერ მოახერხებს და ეს პედაგოგთა მხრიდან გასათვალისწინებელია. მასწავლებელმა უნდა განსაზღვროს მოსწავლისთვის დახმარების დონე და შეარჩიოს მისი ხანგრძლივობა, მოსწავლესთან აუცილებელად და დროულად გამოიყენოს დადებითი განმტკიცება.

სკოლაში სწავლის პერიოდში მოსწავლეებს უნდა ჰქონდეთ მარიტების გარკვევისა და დასკვნების გაკეთების საჭიროება რეალური ცხოვრებისეული სიტუაციების გაანალიზებისას, დიალოგისა და კამათის დროს. კამათის დროს აუცილებელია გაირკვეს, თუ რომელი აზრები ეწინააღმდეგება ერთმანეთს და რომელი აზრები შეიძლება იყოს ერთდროულად ჭეშმარიტი ან ერთდროულად მცდარი, რომელი აზრები არ ეწინააღმდეგებიან ერთმანეთს. საჭიროა წერისა და მეტყველების სიზუსტე, წინადადების თითოეულ სიტყვასთან დაკავშირებული აზრის წვდომა და წინადადიდან აზრის გამოტანა, მსჯელობებში შეცდომების პოვნა და მათი შესწორება სწორი მსჯელობებით. ასევე საჭიროა დიდი ინფორმაციის გადაამუშავებისას რთული დასკვნების გაკეთება. ყოველივე ამით ისინი ეჩვევიან კრიტიკულ აზროვნებას, ანუ შეუძლიათ ერთმანეთისაგან განასხვავონ წარმოდგენილი აზრები, გაარკვიონ რომელი მათგანს აქვს იგივე შინაარსი, რომელია სხვადასხვა აზრის გამომხატველი.

გსაუბრობთ რა ეფექტური სწავლის გზებზე, აუცილებლად უნდა გაითვალისწინოთ მოსწავლის სწავლის სტილი.

სწავლის სტილის კლასიფიკაციის სხვადასხვა მოდელი და თეორიები არსებობს. ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული კლასიფიკაციის მიხედვით, შესაძლებელია სწავლის ოთხი ძირითადი ტიპის გამოყოფა. ამ კლასიფიკაციის ძირითადი პრინციპია ის შეგრძნებითი მოდალობა (მხედველობა, სმენა, შეხე-

ბა, მოძრაობა), რომელსაც ადამიანი უპირატესობას ანიჭებს ინფორმაციის გადამუშავებისას. მნიშვნელოვანია, რომ სწავლის სტილი შეიძლება შეიცვალოს დროისა და კონტექსტის მიხედვით და მოსწავლემ უფრო მეტ შედეგს მიაღწიოს.

ამავე დროს, შეიძლება მოსწავლე სწავლის რომელიმე ერთ ტიპს ან რამდენიმეს ერთად (იგივე „მულტიმოდალური სტილი“) განეკუთვნებოდეს. მულტიმოდალური სტილის დროს მოსწავლე უპირატესობას ანიჭებს სწავლის რამდენიმე სტილს ერთად. მასწავლებელმა სწავლების პროცესში უნდა გამოიყენოს სხვადასხვა მეთოდი, რათა სწავლება ყველა სტილის მოსწავლეზე იყოს ორიენტირებული.

გამოყენებული ლიტერატურა:

მალაზონია, 2001 - მალაზონია, შ., პედაგოგიკა, თბილისი, 2001.
ესგ, 2011-2016, – ეროვნული სასწავლო გეგმა, თბილისი, 2011-2016.

Marekh Natenadze

SOME ISSUES ABOUT THE EFFECTIVENESS OF LEARNING

Summary

The most general concepts of didactics are education and teaching. These basic concepts are linked with such concepts as learning, assimilation, knowledge, skill and habit.

At the modern stage, the process of teaching requires the implementation of new teaching strategies and assessment tools in the process of lesson. According to this, the aim of teaching is changing. It focuses on knowledge and developing of skills.

Our long-term observation on the study process has shown that students often have the learning problems. These problems are seen with both typical developed students and the students with special educational needs.

The work presents some ways of effective elearning.